

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันแรกของสังคมที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาเด็ก และเยาวชนอันเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ซึ่งตามความหมายของครอบครัว พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525, หน้า 90) ได้ให้ความหมายของคำว่าครอบครัวว่า หมายถึง ผู้ร่วมครัวเรือน ได้แก่สามี ภรรยา และบุตร นอกจากนี้ มูดอค (Murdock, 1993) ได้ให้ความหมายของครอบครัวในเชิงมานุษยวิทยาว่า ครอบครัวคือกลุ่มสังคมซึ่งมีลักษณะสำคัญอันประกอบด้วย การที่อยู่ร่วมกัน การร่วมมือกันทางเศรษฐกิจ และการทำหน้าที่ผลิตชาติพันธุ์มนุษย์ ครอบครัวต้องประกอบด้วยมนุษย์ที่เป็นผู้ใหญ่ ทั้งเพศชายและหญิง และอย่างน้อยต้องมีคู่หนึ่งที่มีความสัมพันธ์ทางเพศต่อกัน โดยการยอมรับของสังคมและชายหญิงคู่ดังกล่าวจะมีบุตรหนึ่งคนหรือมากกว่าอยู่ด้วย จะเป็นบุตรโดยสายโลหิตหรือเป็นบุตรบุญธรรมก็ได้ และถ้าจะกล่าวถึงถึงความเป็นครอบครัวแล้ว ครอบครัวแต่ละครอบครัวย่อมแตกต่างกัน เช่น จำนวนสมาชิก ระยะเวลาอายุของสมาชิกในครอบครัว วัฒนธรรมประเพณี ฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษาเป็นต้นและจากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างของครอบครัว ซึ่งแต่เดิมครอบครัวไทยมักเป็นครอบครัวใหญ่ มีพ่อแม่และญาติอาศัยและทำกิจกรรมร่วมกัน แต่ในปัจจุบันยุคสังคมเปลี่ยนแปลงไปส่งผลให้ครอบครัวเปลี่ยนเป็นครอบครัวเดี่ยว มีเพียงพ่อแม่และลูก และจากความบีบรัดตัวทางด้านเศรษฐกิจทำให้พ่อแม่ไม่มีเวลาดูแลเอาใจใส่ลูก เนื่องจากต้องทำงานหาเลี้ยงชีพ ก่อให้เกิดความเครียด เกิดความขัดแย้งระหว่างสมาชิกในครอบครัว บางครั้งอาจรุนแรงถึงขั้นทะเลาะวิวาท จนถึงการหย่าร้างก่อให้เกิดเป็นปัญหาครอบครัวแตกแยก วิเชียร สุขจันทร์ (2540, หน้า 29) กล่าวว่าครอบครัวแตกแยกหมายถึงสภาพของครอบครัวที่มีการสิ้นสุดของสภาพชีวิตสมรส หรือการแตกแยกกันของคู่สมรส หรือการมีสภาพครอบครัวแตกแยก ไม่ว่าจะสาเหตุใดก็ตามจะส่งผลต่อคู่สมรสและต่อปัญหาด้านสภาพจิตใจและพฤติกรรมของลูก เด็กที่อยู่ในสภาพครอบครัวแตกแยกจะเกิดความรู้สึกว่าเหงา ไม่มั่นใจตนเอง ไม่อยากอยู่บ้าน ชอบไปเล่นกับเพื่อนมากกว่า บางคนอาจจะเก็บตัวซึมเศร้า หรือกลายเป็นคนก้าวร้าว ชอบรุกรานผู้อื่น นอกจากนั้นเด็กจะเป็นไม่มั่นคง ไม่รักใคร่จริง และคิดว่าไม่มีใครรักเขาจริง ซึ่งสอดคล้องกับ นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์ (ม.ป.ป. หน้า 84 -85) ที่กล่าวว่าเมื่อเมื่อบิดามารดาแยกกันอยู่บุคคลที่จะ

ได้รับผลกระทบมากที่สุดคือ ลูก ลูกจะคิดว่าพ่อแม่ไม่ยุติธรรมเห็นแก่ตัว โดยปกติแล้วลูก ๆ จะต้องการทั้งพ่อและแม่ เมื่อวัยเด็กระหว่าง 0 - 1 ปี เด็กจะต้องการแม่มาก เพราะแม่จะเป็นผู้ตอบสนองความต้องการด้านความรักและสิ่งอื่น ๆ แต่เมื่อโตขึ้น เช่นวัย 3 - 4 ปี เขาจะเริ่มต้องการทั้งพ่อและแม่เพื่อที่จะพัฒนาบุคลิกภาพทางเพศ ดังนั้นในวัยนี้ถ้าพ่อแม่หย่าร้างกันเด็กจะปวดร้าวซึมเศร้าและทุกข์ทรมานที่สุด และเมื่อเติบโตขึ้นจนเข้าสู่วัย 6 - 12 ปีแล้ว เด็กต้องการพ่อแม่ที่เป็นเพศเดียวกันเพื่อเลียนแบบ ดังนั้นถ้าพ่อแม่หย่าร้างกันในระยะนี้ เด็กชายอาจจะขาดตัวอย่างที่ดี คือพ่อของเขาได้ เด็กหญิงจะขาดตัวอย่างที่ดี เช่นแม่เขาไป ถ้าบังเอิญลูกชายต้องอยู่กับแม่ เพราะพ่อทิ้งเขาไปและเด็กหญิงต้องอยู่กับพ่อเพราะแม่ไปแต่งงานใหม่ โอกาสที่เด็กจะพัฒนาบุคลิกภาพที่เหมาะสมตามเพศของตนเองจะไม่มี จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าเด็กที่เติบโตมาจากครอบครัวแตกแยกมักประสบปัญหาด้านจิตใจ ปัญหาด้านพฤติกรรม ด้านสติปัญญา โดยเฉพาะวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่อยู่ระหว่างวัยเด็กกับวัยผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นวัยหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิตที่จะเลือกทิศทางเดินของตนเอง อีกทั้งวัยรุ่นยังเป็นวัยที่อารมณ์ร้อน บางครั้งตัดสินใจปัญหาด้วยวิธีการผิด ๆ ไม่รู้จักตัวเอง ทำสิ่งใดมักขาดความยั้งคิดหรือขาดประสบการณ์ในการตัดสินใจ จัดว่าวัยรุ่นเป็นวัยพายุฝนแคะก็ได้ ซึ่งช่วงที่เด็กอยู่ในวัยรุ่นถ้าได้รับการเลี้ยงดูด้วยความรักและเอาใจใส่จากพ่อแม่ และบุคคลในครอบครัวอย่างดีเขาก็จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีด้วยความมั่นคง หากแต่ครอบครัวที่มีปัญหาหย่าร้างหรือครอบครัวแตกแยก ขาดการดูแลเอาใจใส่ เด็กที่ขาดความรักความอบอุ่นหรือขาดการอบรมเลี้ยงดูอย่างดีแล้ว เด็กจะมีโอกาสสร้างปัญหาให้กับสังคม เช่นเกเร มีพฤติกรรมก้าวร้าว หรือบางครั้งเด็กที่มาจากครอบครัวแตกแยกภายในจิตใจยังอึดอัด รู้สึกว่าเป็นปมด้อย การที่เด็กมีความรู้สึกขาดความรัก ความอบอุ่น รู้สึกด้อยกว่าคนอื่นหรือไม่เท่าเทียมกับคนอื่น ความรู้สึกเหล่านี้จะสะสมเรื่อย ๆ จนเป็นปมด้อยและส่งผลในระยะยาวต่อลักษณะทางอารมณ์ การแสดงออกและพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เพราะขาดแม่แบบที่ดีในการเรียนรู้และยึดเหนี่ยวจิตใจไว้ในช่วงวัยรุ่นจะมีกระบวนการเรียนรู้จากการเลียนแบบ และมักลอกเลียนแบบตามกลุ่มเพื่อให้ตนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มและสังคม แอดเลอร์ (Adler, 1973) กล่าวว่าความรู้สึกเป็นปมด้อยในตนเองเกิดจากความรู้สึกไม่สมบูรณ์ หรือความไม่สมบูรณ์แบบที่เกิดขึ้นในประสบการณ์ชีวิต เด็กจะรู้สึกมีปมด้อยในตนเองเมื่ออยู่ในพัฒนาการระดับขั้นอายุของเขา เมื่อเขาถึงขั้นพัฒนาการที่เป็นเป้าหมาย ก็จะมีความรู้สึกด้อยอีกครั้ง จึงมีการชดเชยความรู้สึกมีปมด้อยในตนเอง โดยการแสดงความยิ่งใหญ่ออกมาจนบางครั้งมากเกินไป

สวามี สัตยนันท์ (2513, หน้า 197 - 200) ได้แบ่งสาเหตุที่ก่อให้เกิดความเป็นปมด้อย แยกได้ 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ ประการแรกได้แก่กรณีที่เกิดปมด้อยตั้งแต่เยาว์วัยเช่น ความพิการ ประการที่ 2 ได้แก่กรณีที่เกิดปมด้อยขึ้นเมื่อบุคคลเจริญวัย คือเมื่อย่างเข้าสู่วัยรุ่นพ่อที่จะรับรู้ถึงปัญหาได้

จากการสอบถามอาจารย์ที่ปรึกษาและอาจารย์แนะแนวพบว่า นักเรียนที่อยู่ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนเมืองพญา 8 (พัทธยานุกูล) มีปัญหาทางด้านครอบครัว เนื่องจากการปิดตัวทางฐานะทางเศรษฐกิจ ทำให้พ่อแม่ไม่มีเวลาดูแลเอาใจใส่ลูก โดยเฉพาะผู้ที่อายุ 12 - 15 ปี ซึ่งจัดอยู่ในวัยรุ่นตอนต้น ซึ่งเป็นเด็กที่ต้องการความรัก การดูแลเอาใจใส่ ต้องการแบบอย่างที่ดี แต่เด็กที่มาจากครอบครัวแตกแยก มีสภาพอารมณ์ไม่มั่นคงมักแสดงอาการต่าง ๆ เพื่อเรียกร้องความสนใจเพื่อให้คนมารัก ซึ่งการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริง ซึ่ง กลัสเซอร์ (Glasser, 1965) กล่าวว่า การปรึกษาเชิงจิตวิทยาตามแนวคิดพิจารณาความเป็นจริง เป็นวิธีการในการเข้าถึงชีวิตที่สามารถให้บุคคลประสบความสำเร็จ เกิดการพัฒนาตนเอง และพยายามให้มีการกระทำใหม่ในทิศทางอื่นที่ดีขึ้น และเป้าหมายของการปรึกษาเชิงจิตวิทยาแนวพิจารณาความเป็นจริง คือช่วยบุคคลให้มีเหตุผล มีความเข้มแข็งที่จะทำสิ่งที่มีคุณค่าให้กับชีวิตของตน สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตนในวิถีทางที่มีความรับผิดชอบมากขึ้นรู้จักความต้องการ สามารถประเมินพฤติกรรมอันเป็นอุปสรรคของความก้าวหน้าในชีวิตของตนได้ ตลอดจนรู้จักกำหนดเป้าหมาย วางแผน เพื่อการเปลี่ยนแปลงตนเองและมีการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้ กระบวนการให้การปรึกษาเชิงจิตวิทยาตามแนวคิดพิจารณาความเป็นจริง ส่งเสริมให้บุคคลมีการควบคุมตนเองจากกระบวนการภายใน ซึ่งจะช่วยให้บุคคลมีความรับผิดชอบ มีความมั่นใจว่าตนเองสามารถกระทำพฤติกรรมที่ต้องการทำให้ได้ผลลัพธ์ออกมาดังที่ใจต้องการได้อย่างสำเร็จ พัฒนาจากผู้มีเอกลักษณ์แห่งความล้มเหลวไปสู่การมีเอกลักษณ์แห่งความสำเร็จ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะสร้างโปรแกรมการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริง ที่มีความรู้สึกลบด้อยในตนเองของเด็กวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวแตกแยก เพื่อให้เด็กมองเห็นคุณค่าในตนเอง รู้สึกว่าตนเองมีความคิดความสามารถที่จะทำงานต่าง ๆ ได้สำเร็จมิได้ด้อยไปกว่าผู้อื่นก่อให้เกิดการยอมรับในตนเอง ภาคภูมิใจในตนเอง และเมื่อความรู้สึกต่อตนเองเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ความคิดและความรู้สึกที่ตนเองมีปมด้อยก็จะลดลงเรื่อย ๆ เพื่อให้เด็กมีการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม เต็มที่เป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ มีคุณภาพในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าต่อไป อีกทั้งการสร้างโปรแกรมการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริงเพื่อลดความรู้สึกมีปมด้อยในตนเองของเด็กวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวแตกแยก ยังไม่มีใครได้ศึกษาวิจัย ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่าโปรแกรมการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริงสามารถลดความรู้สึกมีปมด้อยได้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

ศึกษาผลการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มตามทฤษฎีการเผชิญความจริง เพื่อลดความรู้สึก

มีปมด้อยในตนเองของนักเรียนที่มาจากครอบครัวแตกแยก

สมมติฐานของการศึกษาค้นคว้า

1. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิธีการทดลองกับระยะของการทดลองต่อความรู้สึกมีปมด้อย
2. นักเรียนที่ได้รับการให้คำปรึกษาตามทฤษฎีเผชิญความจริง มีความรู้สึกมีปมด้อยในตนเองระยะหลังทดลองลดลงกว่ากลุ่มควบคุม
3. นักเรียนที่ได้รับการให้คำปรึกษาตามทฤษฎีเผชิญความจริง มีความรู้สึกมีปมด้อยในตนเองระยะติดตามผลลดลงกว่ากลุ่มควบคุม
4. นักเรียนที่ได้รับการให้คำปรึกษาตามทฤษฎีเผชิญความจริง มีความรู้สึกมีปมด้อยในตนเองระยะหลังทดลองลดลงกว่าระยะก่อนทดลอง
5. นักเรียนที่ได้รับการให้คำปรึกษาตามทฤษฎีเผชิญความจริงมีความรู้สึกมีปมด้อยในตนเองระยะติดตามผลลดลงกว่าระยะก่อนทดลอง
6. นักเรียนที่ได้รับการให้คำปรึกษาตามทฤษฎีเผชิญความจริงมีความรู้สึกมีปมด้อยในตนเองระยะติดตามผลกับระยะหลังทดลองไม่แตกต่างกัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย

การศึกษานี้จะทำให้ทราบถึงวิธีการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มตามทฤษฎีการเผชิญความจริง เพื่อลดความรู้สึกมีปมด้อยในตนเองของนักเรียนที่มาจากครอบครัวแตกแยกของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนเมืองพัทยา 8 (พัทธยานุกูล) จังหวัดชลบุรี โดยการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มตามทฤษฎีการเผชิญความจริง เพื่อทำให้นักเรียนได้รู้จักตนเองแก้ไขการเรียนรู้ที่ไม่เหมาะสมอันทำให้เกิดปมด้อย และสามารถนำพลังด้านบวกที่มีอยู่ในตนเองมาใช้ให้เป็นประโยชน์ สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข และจะเป็นแนวทางสำหรับครูและผู้เกี่ยวข้องกับนักเรียนได้ใช้โปรแกรมลดปมด้อยในตนเองของนักเรียนที่มาจากครอบครัวแตกแยกต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษานี้ครั้งนี้เป็นการศึกษาผลการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริงที่มีต่อความรู้สึกมีปมด้อยของเด็กวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวแตกแยก

1. ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนเมืองพัทยาที่มาจากครอบครัวแตกแยก
2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนเมืองพัทยา 8

(พัทธยานุกุล) อ.บางละมุง จ.ชลบุรี ในภาคเรียนที่ 2 ตั้งแต่ปีการศึกษา 2546 ที่มีผลคะแนนการทำแบบประเมินความรู้สึกลบด้วยในตนเองได้คะแนนสูงกว่าเปอร์เซนไทล์ 75 จำนวน 12 คน เป็นกลุ่มทดลอง 1 กลุ่ม และกลุ่มควบคุม 1 กลุ่ม กลุ่มละ 6 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่

3.1 ตัวแปรอิสระ

3.1.1 วิธีการทดลอง แบ่งเป็น 2 วิธี

3.1.1.1 วิธีการให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มตามทฤษฎีเผชิญความจริงที่มีความรู้สึกลบด้วยในตนเอง

3.1.1.2 วิธีเรียนในชั้นเรียนปกติ

3.2 ระยะเวลาของการทดลอง แบ่งเป็น 3 ระยะ

3.2.1 ระยะก่อนทดลอง

3.3.2 ระยะหลังทดลอง

3.3.3 ระยะติดตามผล

3.3 ตัวแปรตาม คือความรู้สึกลบด้วยในตนเอง

ข้อจำกัดของงานวิจัย

เนื่องจากช่วงทดลองใกล้ปิดภาคเรียนทำให้ไม่อาจเพิ่มระยะเวลาในการทดลองให้มากกว่า 10 สัปดาห์ได้ ผู้วิจัยต้องทำสัญญาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในครั้งที่ 8 ซึ่งทำให้ระยะเวลาการทดลองจำกัด ประกอบกับกลุ่มตัวอย่างมีภาวะเรื่องการสอบปลายภาคอีกด้วย

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. การให้คำปรึกษาเป็นกลุ่มตามทฤษฎีการเผชิญความจริง หมายถึงกระบวนการของสัมพันธภาพในการให้ความช่วยเหลือที่ยึดหลักและวิธีการตามทฤษฎีเผชิญความจริง 8 ประการที่ดำเนินการตามลำดับขั้นคือการสร้างสัมพันธภาพ การเน้นที่พฤติกรรมปัจจุบัน การประเมินพฤติกรรมและการพัฒนาพฤติกรรมที่มีความรับผิดชอบ การแสดงความมุ่งมั่น การไม่ยอมรับข้อแก้ตัว การไม่ใช้การลงโทษ การไม่ยอมล้มเลิกความตั้งใจ โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวทฤษฎีของกลัสเซอร์ (Glasser)

2. วิธีเรียนในชั้นเรียน หมายถึง วิธีการที่เด็กในโรงเรียนเมืองพัทยา 8 (พัทธยานุกุล) ได้เรียนและมีกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่โรงเรียนจัดให้ตามปกติ

3. ความรู้สึกมีปมด้วยในตนเอง หมายถึง การรับรู้ความนึกคิดต่อตนเองในทางลบซึ่งจำแนกออกเป็น 4 ด้านดังนี้

3.1 ด้านร่างกาย คือการรับรู้และมีความคิดต่อตนเองในเรื่องทั่วไปเกี่ยวกับร่างกายของตน เช่นลักษณะทางกายภาพของตนเมื่อเปรียบเทียบกับผู้อื่น ความเข้มแข็งหรือ อ่อนแอ ความบกพร่องต่าง ๆ ในร่างกายของตน ความรู้สึกที่มีต่อตนเองในเรื่องความเชื่อมั่น ความพึงพอใจ การดูแลรักษาความสะอาด การเอาใจใส่สุขภาพ การพักผ่อน เป็นต้น

3.2 ด้านอารมณ์ เป็นความรู้สึกที่แสดงออกต่อสถานการณ์ใด ๆ เช่นเชื่อว่าตนไม่สำคัญ ไม่มีค่า รู้สึกว่าตนเองไม่มีความสามารถในการทำอะไรให้ประสบความสำเร็จ มองตนเองในทางลบ มีการประเมินตนเองต่ำ ขาดการยอมรับนับถือ ไม่มีความภาคภูมิใจในตนเอง ทำให้เกิดความท้อแท้เบื่อหน่าย ไม่มีกำลังใจในการเรียนหรือการทำงานให้สำเร็จ

3.3 ด้านสังคม เป็นความนิยมชื่นชมยกย่องในหมู่เพื่อนฝูง ครอบครัวหรือการได้รับการเอาใจใส่จากบุคคลที่มีความสำคัญต่อตน การปรับตัว เป็นต้น

3.4 ด้านสติปัญญา เป็นความสามารถในการเรียนรู้วิชาต่าง ๆ การมีปฏิภาณไหวพริบในการแก้ปัญหา การตัดสินใจ

4. ครอบครัวแตกแยก หมายถึง นักเรียนที่อยู่ในสภาพการที่บิดามารดาหย่าร้างกันตามกฎหมาย หรือแยกกันอยู่โดยพฤตินัย

5. นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น หมายถึง นักเรียนทั้งหมดในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3